

УДК 625.2: 339.724.2

Н.С. Каличева

**ПЕРЕВАГИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
НА РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ**

Стаття присвячена питанням стану ринку транспортних послуг нашої держави. У ній визначено умови та фактори, котрі впливають на розвиток та діяльність транспортного ринку, дають змогу ефективно реалізовувати перевізну спроможність залізничного транспорту шляхом взаємодії з іншими видами транспорту. Розглянуто роль залізниць в перевізному процесі та визначено їх роль у підвищенні якості транспортного обслуговування.

Ключові слова: залізничний транспорт, ринок транспортних послуг, перевезення, конкуренція, національна економіка, якість.

Статья посвящена вопросам состояния рынка транспортных услуг нашего государства. В ней определены условия и факторы, которые влияют на развитие и деятельность транспортного рынка, дают возможность эффективно реализовывать перевозную способность железнодорожного транспорта путем взаимодействия с другими видами транспорта. Рассмотрена роль железных дорог в перевозочном процессе и определена их роль в повышении качества транспортного обслуживания.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, рынок транспортных услуг, перевозка, конкуренция, национальная экономика, качество.

The effective development of transport infrastructure positively influence the development of the national economy, attracting

© Каличева Н.С., 2013

in the exchange process of new spaces and producers, leads to the growth of the domestic market that connects industrial and rural production, affects priority development of natural reserves, specialization and placing of industries.

The degree of development of the transport infrastructure of the country determines its transit prospects, and their implementation is beneficial appears on the profitability of a number of sectors of the economy.

Increase the number of available services the transport complex for passengers and shippers, the speed of the movement, reducing transport costs in the value of production, the development of modern and efficient transport infrastructure – one of main directions of increasing competitiveness of the transport system and transit potential of Ukraine.

To fully satisfy all the needs of consumers in the implementation of the transportation process requires that carriers provide transportation of goods and cargo, «just in time» and «door to door», constant improvement of quality of transport service – they must to ensure reliability, security, low price and timely delivery of goods and passengers

The main levers of regulation of part of the national market of transport services rail transport are the same factors that regulate the activity of all the transport market of Ukraine. Because the railway is a key part of the national transport system and the service that they provide significantly affects the economic life of the state.

At the analysis of the services provided by railway transport on the transport market, keep in mind that Railways have various activities such as freight, passenger transport, secondary economic activities and non-core activities.

The work on retain existing and attract new customers railway transport should include studying the market of transport services to provide consumers with the necessary information during the order; all special requirements of the customers at transportations by Railways; speed execution of all necessary documents; benign im-

plementation of commitments in regard to contracts of carriage of goods and services.

Railway transport has on the present stage of development not only compete with other modes of transport to retain existing and attract new cargo transportation with the help better serve and carry out activities aimed at cooperation with other modes of transport for complete customer satisfaction in the domestic and international transport markets.

Keywords: *railway transport, the market of transport services, transport, competition, national economy, quality.*

Постановка проблеми. Транспорт – необхідна умова функціонування господарства. Без транспортної системи неможливий комплексний розвиток будь-якої держави. Перспективи задоволення зростаючого попиту економіки на транспортні послуги в найближчому та віддаленому майбутньому будуть залежати від темпів росту економіки в цілому, специфіки змін галузевої та територіальної структури виробництва та спроможності транспортної системи вчасно адаптуватися до нових запитів народного господарства, в першу чергу для здійснення значних міжрегіональних перевезень вантажів.

Ефективний розвиток транспортної інфраструктури позитивно впливає на розвиток національної економіки, залучає до роботи в обмінному процесі нові простори та товаровиробників, призводить до приросту внутрішнього ринку тому, що зв'язує промислові та сільські виробництва, позначається на першочерговості освоєння природних запасів, спеціалізації та розміщенні виробництв.

Отже, можна зробити висновок про те, що рівень розвитку транспорту обумовлює ступінь розвитку ринку, його перспективи. В свою чергу зростання обсягів ринку висуває підвищені вимоги до транспорту. Це – швидкість та час доставки товарів, збереження їх фізичних, споживчих та інших властивостей. Транспорт – визначна складова виробничих сил суспільства, він

діє на їх розвиток через свої потреби у транспортних засобах, необхідні для них прилади, матеріали, комплектуючі та ін.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблемами ринку транспортних послуг, напрямами підвищення їх якості займаються досить багато провідних вчених і практиків: Віниченко В.С., Ляхов М.В., Маруніч В.С., Мельниченко О.І., Вакарчук І.М., Лебідь І.Г., Міщенко А., Ткаченко Н.Ю. [1-4]. Але постійні зміни у функціонуванні вітчизняного транспортного ринку призводять до необхідності уточнення підходів до адаптації його до умов функціонування залізничного транспорту.

Завдання дослідження. Мета статті полягає у визначенні умов і факторів, які безпосередньо впливають на діяльність вітчизняного ринку транспортних послуг, дають змогу ефективно реалізувати залізничному транспорту свою роль в перевізному процесі, ролі в ньому перевезень залізничним транспортом за рахунок підвищення якості транспортних послуг.

Основний матеріал дослідження. Ступінь розвитку транспортної інфраструктури країни визначає її транзитні перспективи, а їх виконання позитивно відмітиться на рентабельності низки сфер економіки.

Транспорт вільно продає свою продукцію у вигляді безпосереднього процесу виробництва, тобто процесу переміщення, зімни місця знаходження товару [5]. Корисний ефект роботи транспортної галузі тісно зв'язаний із процесом перевезення, а дослідження роботи транспортної системи потребує визначення особливостей транспорту:

– продукція транспорту – перевезення, він не виробляє нових товарів, а тільки переміщує вироблену продукцію, виготовлену іншими сферами економіки;

– продукція транспорту не може накопичуватися, тому транспорт не буде працювати без резерву технічного парку та пропускної спроможності доріг;

– транспорт має особливе ціноутворення на власну продукцію – тарифи на перевезення;

– транспорту не належить предмет його праці, адже вантаж, котрий перевозиться, належить вантажовідправникам та споживачам товарів;

– транспорт не створює та не додає нічого речового до товарів, які перевозить.

Підвищення кількості доступних послуг транспортного комплексу для пасажирів та товаровідправників, забезпечення швидкості руху, зниження транспортних затрат у вартості продукції, розвиток сучасної та ефективної транспортної інфраструктури – одні з основних напрямів підвищення конкурентоспроможності транспортної системи та транзитного потенціалу України.

Технічний прогрес об'єктів транспортного підприємства, реалізація логістичних технологій, участь в інтеграційних процесах швидкісної доставки вантажів – одні з головних принципів довготривалої роботи перевізника на ринку транспортних послуг. Також, не варто забувати і про підтримку вільної конкуренції в даній сфері шляхом обмеження надання штучних переваг одним перевізним компаніям та не допускаючи спеціальних обмежень операторів на транспортному ринку.

Таким чином, конкуренція на ринку транспортних послуг можлива за наступних умов:

- вдосконалення антимонопольного регулювання;
- запровадження системи ринкових тарифів на перевезення;
- створення умов для вільного доступу вантажовідправників та споживачів до транспортної інфраструктури;
- усунення невинуватих адміністративних та економічних бар'єрів для конкуренції в транспортній сфері;
- сприяння розвитку транспортної логістики та використання новітніх інформаційних технологій в транспортній галузі та ін.

Ефективне функціонування національної транспортної системи у ринкових взаємовідносинах потребує реалізації таких напрямків своєї діяльності:

– детальне дослідження попиту із застосуванням транспортних балансів регіонів;

– підвищення якості сервісу та надійності при обслуговуванні клієнтів;

– поліпшення комплексу вантажно-розвантажувальних та складських робіт;

– надання інформаційних, експедиційних послуг;

– підвищення рівня договірних взаємовідносин;

– створення посередницьких фірм з постачання рухомого складу, матеріально-технічного забезпечення, маркетингу, реклами;

– розповсюдження застосування контейнерів.

Узгоджена робота всіх транспортних відомств дасть можливість значно підвищити ефективність діяльності підприємств галузі, дозволить протистояти проникненню на вітчизняний ринок транспортних послуг провідних міжнародних транспортних компаній, забезпечить розвиток української транспортної інфраструктури відповідно до міжнародних вимог та допоможе перебороти міжгалузеві і міжвідомчі розбіжності при реалізації перевезень.

Повне задоволення всіх потреб споживачів при виконанні перевізного процесу вимагає від перевізників забезпечення перевезення товарів і вантажів «точно в зазначені терміни» та «від дверей до дверей», постійного підвищення якості транспортного обслуговування – вони повинні забезпечувати надійність, безпеку, низьку ціну та своєчасність доставки вантажів та пасажирів [6]. Що, в свою чергу, допоможе транспортним компаніям конкурувати на ринку транспортних послуг. Але майже ніякий вид транспорту не в змозі повністю задовольнити всі вимоги клієнтів, тому, останнім часом, набувають все більшого значення комбіновані перевезення, які найбільше задовольняють потреби сучасного ринку перевезень.

Роль залізничного транспорту при комбінованих перевезеннях залишиться провідною через специфіку його функціонування на території України, економічну вигоду та можливість

створення стійких взаємин у господарській діяльності між транспортними підприємствами різних відомств при організації перевізного процесу.

Основними важелями регулювання частини національного ринку транспортних послуг залізничного транспорту являються ті ж фактори, котрі регулюють діяльність всього транспортного ринку України. Тому що, залізниці – це ключова ланка національної транспортної системи і сервіс, який вони забезпечують значно впливає на економічне життя держави.

При аналізі послуг, які надає залізничний транспорт на транспортному ринку, потрібно враховувати, що залізниці мають різні види діяльності такі, як вантажні перевезення, пасажирські перевезення, підсобно-допоміжна діяльність та непрофільна діяльність.

Дослідження ринку залізничних перевезень та його кон'юнктури варто проводити за такими напрямками: по-перше, проаналізувати динаміку показників, котрі характеризують об'єми транспортної діяльності (обсяги вантажних перевезень, вантажооборот тощо) по всьому транспортному комплексу, тобто за видами транспорту та за видами вантажів головної номенклатури тощо; по-друге, провести аналіз якісних показників функціонування транспорту (час та темпи доставки, збереженість продукції, що перевозиться, показники застосування транспортних засобів та ін.); втретє, виконати дослідження конкурентного середовища в транспортній галузі України та на світовому ринку транспортних послуг, проаналізувати конкурентні можливості залізниць; провести аналіз кон'юнктури ринків продукції основних вантажоутворюючих галузей; також потрібно виконати аналіз тарифів на перевезення на внутрішньому та зовнішньому ринках і тарифну політику конкурентів; визначити величину потреб та пропозиції на транспортну продукцію, співвідношення попиту та пропозиції; зробити прогноз відносно перспектив розвитку ринку транспортних послуг.

На сьогоднішній день перед залізничною сферою стоїть важливе завдання, принаймні на рівні нульової рентабельності, здійснювати перевезення на залізничних платформах великовантажних автомобілів та причепів вантажівок, що в недалекому майбутньому дозволить плідно співпрацювати з іншими країнами євразійського простору. Адже залучення додаткових обсягів перевезень дозволить залізницям швидше вийти з кризового стану. Цьому сприятиме організація контейнерних та контрейлерних перевезень, що допоможе залізничникам гідно конкурувати з іншими видами транспорту в тих сегментах транспортно-го ринку, де вони поступалися, наприклад – автомобільному.

На відміну від інших видів транспорту – залізничний має високий конкурентний статус завдяки можливості працювати за будь-якої погоди та здійснювати перевезення основних видів вантажів [7]. Це, в першу чергу пов'язане з тим, що залізничний транспорт здійснює масові перевезення, особливо на значні відстані, які інші види транспорту виконати не в змозі через обмеження своїх функціональних можливостей в даному сегменті ринку транспортних послуг. Тому залізничний транспорт залишається поза конкуренцією. Але на більш коротких відстанях значну конкуренцію при здійсненні перевезень залізницям складає автомобільний транспорт, хоча б через швидкість та можливість доставки вантажів «до дверей».

Та для ефективної роботи на ринку транспортних послуг як залізничного, так інших видів транспорту потрібно звертати увагу не на конкуренту боротьбу між ними, а – на співробітництво. Адже на сьогоднішній день на території України досить слабо розвинена організація змішаних мультимодальних перевезень, діяльності транспортно-логістичних центрів знаходить на невідповідному ринковим вимогам рівні.

Робота по утриманню теперішніх та залученню нових клієнтів залізничного транспорту повинна включати: вивчення ринку транспортних послуг для забезпечення споживача послуг необхідною інформацією при виконанні замовлення; виконання особливих вимог споживачів при перевезеннях залізницями;

швидкість оформлення всієї потрібної документації; доброякісна реалізація зобов'язань відносно договорів на перевезення вантажів і послуги.

Залізничний транспорт повинен на сучасному етапі розвитку не лише конкурувати з іншим видами транспорту за утримання наявних та притягнення нових вантажопотоків за рахунок більш якісного обслуговування та проводити діяльність направлену на співпрацю з іншими видами транспорту для повного задоволення потреб клієнтів на вітчизняному та світовому транспортних ринках.

Висновки. Зростання економічного розвитку залізничного транспорту в транспортній галузі та збереження його потенціалу для зміцнення позицій на ринку транспортних послуг – головні положення подальшого функціонування залізничного транспорту України. Адже стабільний розвиток сфери, її технічне переобладнання допомагає відродити провідні галузі промисловості держави: чорну металургію, машинобудування, нафтохімічну, будівельних матеріалів та ін., що, в свою чергу, призводить до пришвидшення темпів росту національного промислового виробництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Віниченко В.С. *Основні напрямки розвитку транспортної системи України* / В.С. Віниченко, М.В. Ляхов. – Харківська державна академія міського господарства, 2006. – С. 193-198.
2. *Перспективи підвищення якості та безпеки транспортних послуг* / Маруніч В.С., Мельниченко О.І., Вакарчук І.М., Лебідь І.Г. – Інститут економіки промисловості НАН України, 2008. – С. 88-90.
3. Міщенко А. *Актуальні проблеми правового регулювання ринку транспортних послуг* / А. Міщенко // *Правовий тиждень*. 2008. – № 30-31.

4. Ткаченко Н.Ю. *Основні напрямки розвитку транспортної системи України* / Н.Ю. Ткаченко. – Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2007. – С. 56-58.
5. Яцківський Л.Ю. *Загальний курс транспорту: Навч. посібник*. Кн. 1/Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов. – К.: Арістей, 2007. – 544 с.
6. Кальченко А. Г. *Логістика: Підручник*/ А.Г. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2003. – 284 с.
7. Каличева Н.Є. *Проблеми транспортної системи України на шляху до світового ринку* / Н.Є. Каличева // *Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць*. – Харків: УкрДАЗТ, 2008. – № 24. – С. 27-30.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2013

Рецензенти:

доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, організації і управління підприємством Української державної академії залізничного транспорту **Н.В. Якименко**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Економіка підприємства та підприємництво на морському транспорті» Одеського національного морського університету **Ю.О. Наврозова**